

თქმედ პირადი არაკონკრეტული
და საქართველოს არაკონკრეტული
გვეთხოვთ, მაგრამ თქვენთვის
რეზი პავივით და გვგზავნით.

საქართველო

ქართულ სოციალისტ-დემოკრატიულ საკავშირეო პარტიის ორგანო

წილური ფასი : 5 მან. თითო წილური : 25 კაპ.

№ 4 (16)

წელიწადი მთელი

1 აპრილი 1904 წ.

№ 4 (16)

რედაქციისა და ადმინისტრაციის ადრესი :
51, rue Saint-Sauveur, PARIS.

ცალკე წიგნები იხილება :
SOCIÉTÉ NOUVELLE de LIBRAIRIE & d'ÉDITION.
17, rue Cujas. PARIS (V°).

შ ი ნ ა ა რ ს ი

რას უნდა მოველოდეთ იმისაგან. — ქართულ ცნობების
მართავე. — რუსეთის ს.რევოლუციონერთა პარტიის
ცენტრალურ კომიტეტის მოწოდება განათლებულ სალს-
თა მიმართ. — კენიგსბერგის პროცესი. — ქართულ
მღვანელებს ახალგაზრდობას. — სტავროპოლის დიონ-მესხანი-
შნავი ფაქტები რუს-იაპონელთა ომისა. — რუს-დსმა-
ლს მძღოთ ენთადა.

რას უნდა მოველოდეთ იმისაგან

ქართული ხალხი და საზოგადოება იმის ამბებს
თვალყურს გულმოდგინებით ადევნებს. ბევრისათ-
ვის იმ ნამდვილ მხილებად ვადიქვა. ჯერ არასდ-
ღეს გამოამკარავებულა იხეთის სიგზადით რუსე-
თის სიხუსტე, თვითმპყრობელობის უძღურება. და
ამიტომ დახი თუ კლასი, რომელიც კი ამა თუ იმ
მიწევის გამო უკმაყოფილო და დაჩაგრულია არსე-
ბულ წყობილებით და მდგომარეობით, დიდ ცვლი-
ლების, ცხოვრების განახლების მოლოდინშია. სოლო
ცვლილება და ცხოვრების განახლება ყველას ერთ-
ნაირად არ ესმის.

ქართულ თ.-აზნაურულ და ბურჟუაზულ ინტელი-
გენციაში « პატრიოტულ » მიძინებულ გრძნობებს
სერი სიგზავლე დაუტყვით და პოლიტიკური დამ-
უკიდებლობა საქართველოში ახრდილივით თვალწინ
ელანდება და იტყვით კატაგორიული მსხსელების
მოლოდინში გულგულდაკრთვით იმყოფებიან. იგი
მსხსელი, მათის შეგნებით, უნდა იყოს ინგლისი,
რომელიც ისარგებლებს რუსეთის დასუსტებით, ნა-
თილს ჯავშნიან გემებს მიაყენებს, დგხანტს მღან-
დებს და დაიბრუნებს კავკასიას, სოლო დაიბრუნებს
იმ განწინაზვით კი, რათა საქართველოს პოლიტიკური
თავისუფლება მიანიჭოს.

ასე და ამგვარად იტყვობს ჩვენის ინტელიგენ-
ციის ერთი ნაწილი. და როდესაც თქვენ გეგნ უგზა-
ვებთ და არწმუნებთ, რომ ყოველივე ეს პატრიო-
ტულ იტყვობის ნაყოფია და მოკლებულია პოლიტი-
კურ მნიშვნელობას, ჩვენებური პოლიტიკოსები გი-
აახუნებენ : ჯერ კიდევ ყირიმის ომის დროს ჭეღ-
ნათ მოლაპარაკება ქართულ პატრიოტებს ინგლისის

კაბინეტთან ; ჯერ კიდევ იმ ხანებში უნდა მოეხდინა
ინგლისს ამგვარი დესანტი, მაგრამ სხვა და სხვა
მიწეუების გამო ვეღარ მოხერხდა. სოლო ამგვარი,
თუ საქმე მამინ ვერ მოეწყობა, ეხლა მაინც კავკასიის
დაბრუნება ინგლისის მიერ ადვილი მოხსენებელია.
და ამრიგად ჩვენს ვითომდა იტყვობასაც მკვიდრი ნია-
დავი ეძღვევად.

მეორეს მხრივ, ჩვენს სალსა და საზოგადოებაში
სხვაგვარი აზრიც ტრიალებს. რუსეთის თვითმპყრო-
ბელობა, ომით დასუსტებული, იძულებული შეიქმნება
რუსეთში რეფორმები შემოიღოს და სალს თავისუ-
ფალი დაწესებულებანი მიანიჭოს. ამ თავისუფლე-
ბით ჩვენც ვისარგებლებთ, რასაკვირველია, და ჩვენ-
შიაც დამყარდება ახალი ხანა, რომელიც ხელს შეუ-
წყობს სალს განთავისუფლებას ეკონომიურ ბრ-
კილისაგან და ამასთან განვითარების, კულტურულ
პროგრესშიაც ჩააყენებს.

ამგვარი და ბევრი სხვა აზრი და მოლოდინი
ადიდა და დაიბადა ჩვენს საზოგადოებაში. მართლაც
მხელი დღე დაუდგა რუსეთის უწარმაწარ თვით-
მპყრობელობას. იმმა დავგანახვა ყველას, თუ რა და-
მალ ნიადაგზე ყოფილა აგებული რუსეთის უშველე-
ბელი იმპერია. ომის დაწყებამდე და დასაწყისის
პირველ ხანებში რუსეთის პრესამ ყურები გამოიკ-
ჭადა ბაქაობით და შედიდურის მუქართით. ყვითე-
კანიან კერპთმსახურ იაბნელებს სერი ვაჩვენებთ,
ტყვია-წამალს არც კი დაგზარჯავთ, ქედებს ვესვრით
და ხელ ზურგზე ბოლს ავადენთ. ზავს ტოკიომი
შეკვრავთ და იმგვარ მიძიე პირბებებს დაუდებთ, რომ
დიდხანს არ დაავიწყდებათ, თუ წმიდა რუსეთი რ-
გორის მლიერებით ყოფილა მღილიო ! — გაიძახ-
და მთავრობა თავის მორჩილ პრესისა და აგენტების
სამუკალებით როგორც რუსეთში, ისე საზღვარგარეთ.
და თუშეცა ომის დაწყებისთანავე რუსეთს მარცხი
მოუვიდა, მაგრამ ყველას ეგონა, ეს მარცხი შემთხვე-
ვითი და უმნიშვნელოა. უწარმაწარ სახელწოდებს
გარეგან მლიერებას იხეთი ჰიპნოტიური ძალა ჭეღ-
ნია, რომ ბევრს ეგრობიებს დღესაც არა სჯერა, რომ
რუსეთი იამონის მიერ საბოლოოდ დარჩეს დამარ-
ცხებული.

საქმე კი ისე მოეწყობა, რომ დღეისიქით რუსეთი,
კიდევაც რომ გაუმაგრდეს შემოღებულ იაბნელებს,
წარხულ თვეების განუწყვარებლ დამარცხების შედეგს
მაინც ვეღარ შეახსენებს. ფლოტის, ჯავშნიან უწარ-
მაწარ გემების განადგურებას ვეღარაფერი უშველის.
თექვსმეტ გემიდაც ორი თუ ხამი გემი თულა მერჩა,
ისიც გვერდებ შეგნებელი. მორულ ამღვანელებში
ფლოტის დაკარგვა პოლიტიკურ და ეკონომიურ გავ-

ლენის დაკარგვას მოასწავებს. გარდა ამისა, საკამათო საკანი კორეა და მანჯურია იყო. ხოლო დღეს კორეაც და მანჯურიაც უკვე იაპონელების ხელშია. მართალია, პორტ-არტური ჯერ კიდევ ახერხებს თავის დაცვას, მაგრამ, რაც უნდა ვაჟკაცობა გამოიჩინონ დამცველებმა, მასწავლებელ მღმრველში იაპონელები პორტ-არტურსაც დაეპატრონებიან. მუკდენი ხომ იქნება და იქნება მათ ხელში, რადგან კურობატკინი უძღურია შეაჩეროს სამი რაზმი, რომელიც მას სამივე მხრიდან თავსებს.

შვიდის ხთვის განმავლობაში რუსეთის ჯარს სვლასა თუ სმელოთზე სამხედრო დამარცხების შეტი არა უნახავს რა. რა არის ამისი მიზეზი? როგორ მოხდა, რომ ძლიერი სამხედრო სახელმწიფო ახეთი მღუმსადებელი და სუსტი გამოდგა? მიზეზი ამ მოვლენისა მხოლოდ ერთია და აი სწორედ ამ მიზეზის შეგნება აძლევს ყველას იმედებს. რუსეთი ყველა სახელმწიფოებს ჩამორჩა, ჩამორჩა განათლებით და პოლიტიკურ წეს-წყობილებით. აღმოჩნდა, რომ პატრიარქალური სახელმწიფო, სადაც მისვლა-მოხვლის სამუალებანი განუვითარებელი არიან, სადაც მოხელეების მოქმედება თვითნებობაზეა დამყარებული და ისინი ხალხის წინაშე პასუხისმგებში არ არიან, სადაც ყოველ მოხელე დიდით პატარამდე სახელმწიფო ხაზინას შეჰყურებს როგორც გამამდიდრებელ წყაროს, სადაც ხალხი განუვითარებელია, სადაც ჯერ კიდევ ბიზანტიურ ეპოქის წეს-ჩვეულება ცოცხალია; აღმოჩნდა, რომ სახელმწიფო, რომელიც თეოკრატიულ მთავრობაზეა აგებული, სადაც ჯერ კიდევ ძლიერი და ურყეველია რწმენა სატყებისა და წმინდანებისადმი და სადაც დაძულა საზოგადოებრივი ინიციატივა და თვით-მოქმედება; — აღმოჩნდა, რომ ამგვარი სახელმწიფო, რაც უნდა განუხადვრელი იყოს მისი ტერიტორიალური სივრცე, თანამედროვე ცხოვრებისაგან განიყული რჩება, გვრდობილ სახელმწიფოებს უღლებას ვერ გაუწევს და ბრძოლის ველზე დადარცხებული დარჩება ყოველთვის, რადგან ბრძოლის ველზე გამარჯვება ესლანდელ დროში იმას რჩება, ვისაც კარგი იარაღი აქვს, ბლმად ტყვია-წამალი, კინც სწრაფად მოძრაობს, რიგიანად მოხილია და კარგად იკვებება. რუსეთმა ტყვია-წამლის მაგიერად, რაც სატყები ეგულებოდა იმპერიაში, სულ მანჯურიაში წაახვენა; ყველას ეგონა, სატი გაუჩენს ჯარს საკვებს, ტანისამოსს, სატი მიაწიჭებს დენერლებს და სარდლებს ცოდნასა და გამჭრიახობას. ამა ამ პირობებში როგორ უნდა გაუმარჯვნათ იაპონელებს, რომელთაც, ამკარაა, სამხედრო ფარგალში შეუთვისებიათ გვრდობილი დისციპლინა და შეთღობა!

ახე რომ, რუსეთის წეს-წყობილების სიფუჭე ყველასათვის ცხადი შეიქმნა, ღმმა მოახდინა ის, რაც ხანგრძლივმა სარეველუციო ბრდობაგანდამ ვერ შესძლო. ღმმა ბევრს თვალი აუხილა. რეველუციონერებს არ უჯერებდნენ, აწვიადებენ. ესლა მშვიდობიანი მოქალაქენიც ვი რწმუნდებიან, საქმე ევლად მიდის, რუსეთის სახელმწიფო სხეული მძიმედ დასხეულებულა და რადიკალური განკურნება სჭირია. ყური დაუგდეთ « ნოვოვ ვრემიას », რომელმაც პრესის თავისუფლების სჭირებების და მინისტრთა კამინეტის დაფუძნების შესახებ დაიწყო ლაპარაკი; დაუგდეთ ყური « გრაცდანიხს », რომელიც ერთა-მდრის კეთილ განწყობილებას ქადაგებს და მოხმინეთ ახლა მინისტრ სვიატობლკ-მინსკის დაპირებანი ევლანს მეტს სკაით-მოქმედების უფლებას

მივანიჭებოდ და სხვ. — დააკვირდით ყველა ამას და დარწმუნდებით, რომ თვით სამმართველო წრეებშიაც დარწმუნდნენ, რომ რუსეთს ცვლილება სჭირია და რომ რეფორმების დაგვიანება არ ივარგებოდ.

ამრიგად, ჩვენს საზოგადოებაში აღძრულ იმედებს, როგორც ვხედავთ, საფუძველი ჰქონია. მოხლოდნელია ცვლილება რუსეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში და როგორც ამ ცვლილების შედეგი... მოხლოდნელია, რომ ჩვენშიაც შეიცვალდეს გარემოება. მაგრამ საფიქრებელია, რომ იგი შეიცვალდეს იმ მხრივ, როგორც ესა ჰხუროს ქართველ ნაციონალისტებს; საფიქრებელია აგრეთვე, რომ ამ ცვლილებას სრულიად ახალ ხანის ხასიათი მიეცეს, როგორც მოვლიან სხვანი.

რაც უნდა დასუსტებული და დამარცხებული დარჩეს რუსეთი ამ ყამად, ეჭვს გარეშეა, ინგლისი კავკასიას არ მიაყენებს თავის გემებს და ჩვენს პატრიოტებს ღცნებას არ განუხდრციელებს. გვრდობილ სახელმწიფოთა განწყობილება ისეთია ამ ყამად, რომ ერთი სახელმწიფო შედრეს გაფაციცებით ადევნებს თვალყურს, იმისთანას არაფერს დაავლდს ხელი, რომ მე არა მერვდს რაღ. რათა ერთმანეთს არ დაეტაკნენ, ღმის დასაწყისშივე გადასწყვიტეს, საკამათო ხარბიელი არამც და არამც მორეულ აღმოსავლეთის ფარგალს არ გადასცილდეს. ამ განზრახვით ევროპილ სახელმწიფოთ თავიანთი ნეიტრალბა (რ-ჩა-რევის სურვილი) გამაცხადეს. გარდა ამისა საფრანგეთი ამ ბოლო ხანებში ინგლისს დაუახლოვდა და ამასთან საფრანგეთი რუსეთის მოკავშირეა. ახე რომ ინგლისი რუსეთს ვერ გამოუცხადებს ღმს ისე, რომ იმავე ღმში საფრანგეთიც არ ჩაითდიდს თავის წინადმდეგ. და ამას ინგლისი ამ ყამად არახსოთ არ იკისრებს. ხოლო რაკი ინგლისის იმედი არ უნდა ჰქონდესთ ჩვენს პატრიოტებს, სხვა სახელმწიფოებს ხარავის იმედით ვიდრე ნაკლებად უნდა ინუგუმონ თავი. პატრიოტ ადამიანის ფხინდლბგია განუხდრციელებულ « უიმედო » იმედებით არის გამსჭვალული. განა საკვირველი არ არის ის გარემოება, რომ ჩვენში ბევრი მოიძებნება იმგვარი პირი, რომელსაც ღრმად სწამს, გვრდობილნი სახელმწიფოლნი სულ კავკასიის და საქართველს ხსოვნაში არიანო! ისინი მხოლოდ შემთხვევას ელიან, მოვლენ, გაგვრთავი-სუფლებენ რუსეთის მცოდნისაგან, საქართველბო მეფეს დახვამენ და, თუ ეს არ მოხერხდა, კავკასიას ფედერაციას მიაწიჭებენ და თავიანთ უმაღლეს მფარველობის ქვეშ ამყოფებენ.

ამგვარ პლანების წინადმდეგ სერიოზული ლაპარაკი შეტია. მხოლოდ მეტად არ მიგვარჩნია გაგიმედოფთის აწრი, რომ ამგვარი ღცნება არამცთუ ფანტასტიურია, ძლიერ მავნებელიცაა. საქართველს პოლიტიკური დამლუკიებლბდა მომხიბლავია, ხოლო შინაარსს მოვლბებული სიტყვია ჩვენს დროში. და ეს იმიტომ ვი არა, რომ იგი ძნელად განსახდრციელებელი, ხოლო ხანატრელი იდეალი ყოფილიყო. ანა, იგი თავდაბირველად სასურველი ი და სასარგებლო არ არის და არც იქნება ქართველ ხალხისათვის. ჩვენ კიდევ გვესმის კავკასიის დამლუკიებლბდაზე რომ ყოფილიყო ლაპარაკი, გვესმის განცალკევება იმ დიდ ღრგანიწმისა, რომელიც დღეს, მიუხედავად ერღვნებათა სხვადასხვაბისა, ერთ მთელს შეადგენს. ამგვარ მიხწრაფებას აქვს აწრი კიდევ. მაგრამ ამ სხეულის ერთ პატარა ნაწილის განცალკევება, განმდრება სხვა ნაწილებისაგან, გაუგებარი საქმეა. გაუგებარი იმიტომ, რომ ამ პატარა ნაწილის

სიგნალე დაჩლუნგდება, დიდ სხეულს რომ მთავრდება. ენი პატრიოტები, რომელთაც უფრო ეროვნული ხუმრობა ალაპარაკებს, ვიდრე ქართველ ხალხსამდვილი ინტერესი, არ შედავენ იმ გარემოებას რომ დღეს, მაგალითად, ტფილისის ბაზარი განჯას ვრეკანსა და ბაქოთან უფრო არის დაკავშირებული, ვიდრე ქუთაისის, ხენაკის და ბათუმის ბაზარს; ტფილისს და თვით ქუთაისსაც საკვები შემთავადობა, საქართველო რომ თავის ანაბარას მიატოვო. იტყვიან, განა არ შეიძლება საჭიროდ საჭიროდ გარდაამ შემოვიტანოთ, ხელო ბაჟი დავადოთ. რატომ არ შეიძლება? მაგრამ იმას ის მძებნება, რომ ყოველი საჭიროდ ხურსათი გამიზრდება და მძებნულ ხალხს დააწვება მძიმე ტვირთად. მამ თუ მაგრა, ბაჟს ხე დავადებთ, — გვიპასუხებენ, — თავისუფალი აღებ-მიღებობა დავაწესებთ, როგორც ენლას კავკასიის ვებერნიათა შორის. მაგრამ სახელმწიფო მანგ დავიარებთ, ჩვენს ჯარს ვიყლივით, ბათუმში ჯავშნიანი გემებიც გავიჩინოთ და ვვლდ-პოლიტიკაში მხოლოდ პოლიტიკაში ჩვენს შეხედვით ვებნო (1).
 ჯარს იყლივით? ჯარს შენახვა უნდა. იცით, რამდენა ჯარის შენახვა დაგვირდებათ, რომ გაუზრდეთ იმ ახალ მტრებს, რომელთაც აუცილებლივ გაიხეხეთ, რადგან ქართულ სახელმწიფოს მმართველთაც აღებდებათ ხელმწიფური ამბიციები: მთიულეთის «განათლება» მიიწადინებენ, მაჭმადიანების გაქრისტიანებას და სხვა ამგვარ ვითომდა საკეთილდ აზრებით განიშსჯალებიან. და ახალ მტრებს ვიდა ჩივის, ძველ მტრების მოკვრებაც უნდა შეიძლოდ! ხელო ჯარის შენახვად დიდძალი ფული დაგვირდებათ. ხე დავიწყებთ, რომ თითო ჯავშნიან გემის ფასი 10 — 15 მილიონადეა. ხად იმდენით ამ ფულს? ჩალაუნის და ლამაჯვარის გლეხს შიადგებით? აბა ერთი ჩამოვადეთ ლაპარაკი ამის შესახებ, ნახავთ, რასაც ვიპასუხებენ! თქვენც და თქვენს პატრიოტულ პლანებსაც წიხლს გვრავსთ და გამძვინვარებთ.

მაგრამ დავანებოთ თავი ამ საგანს. რადგან პატრიოტების აზრით ქართველთა სახელმწიფოს მხსნელი — ინგლისი დავიარსებს და ადვილი შესაძლებელია, რომ მხსნელმა გაგვიგონოს იმედები, ამიტომ ხელო გავაგრძელებთ სჯა-ბაას იმის შესახებ, რაც მოგლილ და უდარდელ ვაცის ღვინებაში არსებობს. სჯობს მიუპატიოთ ყურადღება იმ გარემოებას, რომ ქართულ სახელმწიფოს ვერც იაბონელები დავიარსებენ, მალიანგ რომ დაამარცხონ რუსეთი. იაბონელების ყვადობით შეიძლება რეფორმები შემოიტანონ რუსეთში. მაგრამ ვინდ დიდი ცვლილება მოახდინოს თავის კონსტიტუციაში, გვჯს გარეშეა, საქართველოს დამოუკიდებელ სამეფოს კონსტიტუციას არ მიხეცქს.

მამ რა მხრივ უნდა შესვალდს ოქმა და მის მიერ გამოწვეულმა რეფორმამ ჩვენი ცხოვრება? უნდა ადვიარდთ, რომ ამ მხრივ ჩვენს აღფრთოვანებას ფრთები აქვს შეკვეცილი, ჩვენი იმედი და მხოლოდინი ოპტიმისმით არ არის გამსჭვალული. ეს ამიტომ, რომ ჩვენ არავითარ სიკეთეს არ მოვდივით იმ გარემოებებში, რომ გაჭირვებაში ჩავარდნილი თვითმპყრობელებმა ხალხს წყალობასავით ერთ-ერთ ახალ დაწესებულებას მიანიჭებს. თავისუფლება ნაწყალობევი კი არ უნდა იყოს, არამედ ბრძოლით

მოძვეებული. ამიტომ იქ, სადაც ხალხი არ იბრძვის, არ ცდილობს აბოლუტურ მთავრობას, თუ გაბატონებულ კლასებს ხელიდამ გამოჭვლიჯოს მათ მიერ დატყვევებული და შებოჭვილი თავისუფლება, იქ ძალმძმრეობა და უსამართლობა არ მოიხდება. ვისაც იმედი აქვს, ომი მოგვიტანს ყველაფერს, რუსეთში კონსტიტუცია დამყარდება და ამ თავისუფალ რეჟიმით ჩვენც ვისარგებლებთ, ჩვენც ამოვიხუთქავთ თავისუფლად, ჩვენც თავისუფალი გავხდებით, ვინც ამას ჭიქობს, დიდად და დიდად სცდება. თავის ნებით მთავრობა ხალხს დემოკრატიულ კონსტიტუციას არ მიანიჭებს. მასხედ რომ მივაგდოთ საქმე, რუსეთში დამყარდება იმგვარი რეჟიმი, რომელიც პოლიტიკურის მხრით გერმანიის კონსტიტუციასაც კი ჩამოუვარდება დინებით. და აბა გერმანიის კონსტიტუცია რა არის, რომ რუსეთის თვითმპყრობელების მიერ ნაწყალობევი კონსტიტუციას შევხაროდეთ!

ამიტომ დეე იღვინებენ ჩვენმა ნაციონალისტებმა, დეე კონსტიტუციის მოლოდინში იჯდეს გულსეღდაკრეფილი ქართველი ინტელიგენცია! მათი ოპტიმისტური განცნობა და უსაქმობა ერთ წამსაც არ უნდა გვაბრკვლებდეს ჩვენ. საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიას თავისი განსაზღვრული მიზანი აქვს. მან ერთ წამსაც არ უნდა გადაუხვიოს თავის გზას, ტვილისის მოლოდინით არ უნდა ამიხებდეს თავის მტკმედებას. ჩვენ ვართ სოციალისტები: ჩვენ არ გვავიწყდება, რომ აწინდელ ისტორიულ ხანაში ყოველ ხალხს განსაზღვრული პოლიტიკური ფორმა უნდა ჰქონდეს. მართალია, არც ერთი ამ ფორმათაგანი არ არის ჩვენი იდეალი. მაგრამ ჩვენ მაინც უპირატესობას ვაძლევთ იმ ფორმას, სადაც მძრძმელი ხალხი, პრლეტარიატი და წვრილი მესაკუთრე გლეხი, უფრო თავისუფლად და ადვილად გაინთავისუფლებს თავს ეკონომიურ მონობისაგან, სადაც მის კულტურულ განვითარებისათვის მეტი ხელშემწყობი საშუალება მოიძვეება. ამგვარ პოლიტიკურ ფორმად მიგვაჩნია ფედერატიული რესპუბლიკა.

ჩვენ, ქართველი სოციალისტები, რუსეთის სარევილევიც პარტიებს ვერ დავავალბებთ, რასაკვირველია, თქვენც, ვინდათ თუ არა, ფედერატიულ რესპუბლიკის განსახორციელებლად იბრძოლოთ. ჩვენ შეგვიძლია მათ ვურჩიოთ ამ გზით მოქმედება. ხელო თუ ჩვენმა რჩევამ უქმად ჩაიარა, ჩვენი მოვალეობაა მაინც არ ვუმტყუნოთ ფედერატიულ იდეალს. და ამ იდეალის განსახორციელებლად მოვამზადოთ როგორც ქართველი ხალხი, ისე კავკასიის სხვა ხალხნიც.

კავკასიის ერებს, კავკასიის გლეხკაცობას და პრლეტარიატს ერთნაირი ეროვნულ-კულტურული და ეკონომიური ინტერესები აქვსთ. სომეხი, თათარი და ქართველი მუშა თუ გლეხი ერთნაირად არიან შებოჭილნი და მექარხნეებისა და მეძაღლეებისაგან შევიწროვებულნი. სომხის, თათრის თუ ქართველ მუშას ერთნაირად სწყურიათ განათლება, რომელიც მხოლოდ დედა-ენის საშუალებით შეუძლიანთ შეითვისონ. ერთგვარ ეკონომიურ და კულტურულ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად კავკასიელმა ხალხებმა ფედერატიული პარტიული და პოლიტიკური ორგანიზაცია უნდა შექმნიან. ჩვენს აზრით, კავკასიის ხალხი, ქართველი, სომეხი თუ თათარი მხოლოდ კავკასიის ფედერაციის ფარგლებში შესაძლებელია.

(1) ერთ ჩვენს ცნობილ პატრიოტს ძალიან ეწყინა ჩვენი აზრი წინად გამოთქმული. საქართველოს გარეშე პოლიტიკის უფლების შეკვეცის შესახებ.

ლებს დაიგვას თავისი ინტერესები და განავითაროს თავისი კულტურული მითზღვნილებანი.

მაგრამ ჩვენ მსად ვართ რუსეთსაგ და რუსეთში მყოფ სხვა ერებსაგ დავეკავშირეთ ფედერატიულად, ხოლო, როგორც ვხედავთ, ეგ ჩვენს ნებაზე არ არის დამოკიდებული. აქ შეთანხმება საჭირო. თუ შევთანხმდით, ხომ კარგი. თუ არა — ჩვენ მაინც ჩვენს წრეს არ უნდა გადავუდგეთ. და ამიტომ არამც და არამც არ უნდა დავაშვიდოთ ჩვენი გული მეფის მიერ ნაბიჯს კონსტიტუციით. და ჩვენი ბრძოლა არამც თუ უნდა განვგრძოთ, არამედ უნდა გავაღრმავლოთ კიდევ.

ამიტომ ის, თუ რას უნდა მოვულოდეთ ომისაგან, პირდაპირ ჩვენს, ჩვენს მოქმედებაზე და ბრძოლაზე დამოკიდებული. ვისაგ ხელში ძალია აქვს, ადვილად არ უთმობს სხვას. ძალით მოხილი მთავრობა იმას უყურებს, თუ რამდენად ძლიერი და სამომღ მოპირდაპირე ჰყავს. და ხალხს უთმობს მარტო იმას, რისი წართმევა ხალხს თავის საკუთარს დღისათგ შეუძლია.

ეს არ უნდა გვავიწყდებოდეს. ამიტომ თუ რადიკალური ხატით იყო მოქმედება, ავიტაცია, ხალხის გამომუშავება და ღრუბანზაცია, ეს სწორედ დღევანდელ დღესათვის საჭირო; რუსეთსა და ჩვენში ნიადაგი მსად არის სარგვლოდ მოქმედებისათვის. ქება და დიდება ჩვენს პარტიას, თუ ისარგებლებს ამ შემთხვევით და ღირსეულად აღასრულებს თავის მდებარეობას!

ქართულ ცნობების მართება

* * როგორც აღსკვეთიდან გვჩვენებს, ხალხის არეულობა თან და თან იზრდება გურიაში. გლეხები თ.-ანსაურობას სახიკვილოდ არ ჰზოგავენ. ამ საფუძელში 7 კაცი მოუკლავსთ. შემინებული თ.-ანსაურობა, მღვდლები და ვაჭრები, როგორც მოხალდინელი იყო, მთავრობას აფარებენ თავს. რემეღსაჟე თავადს ან ანსაურს მაძულის გაყიდვა რომ უნდოდეს და გლეხს შეაძლიოს თუნდაც ხელსაყრელ ფასშიაგ, გლეხი უარს ეუბნება: გიყო ვარ, ვიყიდე. დღევ არა, სვალ მექათამ მომიყვება. „პარტიოტი“ მემაძულე კი უნდა ტომის კაცსა ჰყიდის მაძულს. მეშობასაგ ხელს არავინ ჰყიდებს. თუ რემეღსაჟე გლეხმა მეშობა გაჰყიდა, შესრებილი მიდის და ნამუშაურს უღრუებს. ამ საფუძელს ორას ქვეყანა მერტი მოხედავს ამნიათად ხომინდის ყანა.

* * საქართველოს სახულიერო მთავრობამ ქუთაისის სახულიერო სემინარია რომ დაჰქაეტა — ნახვავლები ისეგ ბევრი ვყავსთ! ასლა ამ ხომინდის მოტრდიალე მთავრობასაგ ხელს გურია-სამეგრელოს (ოლქურეთსა და ასალსენაკში) სახულიერო (დასკლასიანი) სახვავლებებიგ დაჰქაეტლს, რომ ჩვენის სამღვდლოების მვილებმა ელეშენტარული სწავლაგ ვეღარ შეიძინოდ. გურია-სამეგრელოს ეპარქიის ეპისკოპოსმა, ჯამუშმა დიმიტრიმ (აბამიქემ), ამის შესახებ ვითხვა უკვე აღმოა. დასურულ სასწავლებელთა მავიერ დიმიტრის განსრასვა აქვს მარტვილში დაარსდს არდინის (დხეთში) სემინარიის მსკავის სასწავლებელი, რომელიც არც სამუალე სასწავლებელი იქმნება და არც დაბალი. ამ სასწავლებელში კურს დამთავრებულთ უმადლეს სასწავლებელში (როგორც ვაადემიასა, ისე უნივერსიტეტში) შესვლის ნება არ გქნებათ. კარდა ამისა, მკითხველმა ისინი უნდა წარმიდგინოს, რომ მარტვილი ერთი მივარდინილი კუთხვა სამეგრელოდ, რომელიც გურიას ორს და... ქაეთი წითლ მღვდელს. იქ მკით-

ლის გამოწერა თითქმის შეუძლებელი იქმნება როგორც სამეგრელოს დამორღებულ კუთხვთა მღვდელთათვი ისე განსაკუთრებით გურიის სამღვდლოებისათვის, რადს ხატირელი იქმნებათ ცალკე ხომორე, და ცალკე ერთდრად და ერთი-სამად სარჯი. მთავრობასაგ ხომ ეს უნდა

* * ეპისკოპოს დიმიტრისაგე განსრასვა აქვს მარტვილი სმონასტრში რუსეთიდან დაიბარდს ბერე.

* * სონიდან აღსაშფოთებელ ამბავსა გვჩვენებს. ხალხის ხალხტარე სემინარიაში წლეულს მისადგმ გესამენს ჰერდა 100 ქართველი და 10 რუსი. სემინარიის მთავრობას ყოველი ღრე იღონა, რომ ქართველები გესამენებზე „ჩეტრა“ და ას კაცები ერთი და მიიღო, ხოლო რუსთაგან, რადელიც გაცილებით ნაკლებ იყვნენ მომზადებულნი, 6 კაცი იონხად სენდ სემინარიაში შესვლისა. ხლნის ხალხტარე სემინარია ერთად-ერთია შეელს ქუთაისის გუბერნიამი და აქაც გრებს უკერავენ ჩვენს ასლავსდობას. სასწავლოების აღმფოთებას სასწავრო არა აქვს.

* * წარსულ მაისს სენაკში დანიშნული იყო გრემა სამეგრელოს მღვდლებისა. დიმიტრი აბამიქემ წინააღმდეგ გრკლესა განინისა და ჩვეულებისა, წინდაწინ მოხთხვა მღვდლებს ბრღობამ, თუ რა და რა საგანზე გქნებათ მსჯელოდო. განიხილა ბრღობამა და ამოშალა მუსლი მთავრობის მიერ ქართულ ენის დღენის შესახებ. მაგრამ ბრღობამი იყო ერთი მუსლი, რომლის ასრე ვერ გაიგო ღრესხვა ეპისკოპოსმა და რომელსაგ ვერ შევსო მისი ბინძური ხელი, — ეს იყო ხაკითხი იმის შესახებ, თუ რსთვის დაეგა სამეგრელოში ხალხის წნეება და სარწმუნეობა?

კარდა ასეთის კერტროლისა, ყოველად დაგემუღმა ეპისკოპოსმა ჯამუშოგ გაგნავნა გრებანზე დასასწრებლად — ვიდაგ რუსის მღვდელი, კარყენილი და უსნეო კაცი. ამსგე უნდა აესრულებინა მდივნის მოვალეობა.

გაიხსნა გრება. ილაბარავეს მღვდლებმა თავიანთს და სხვა საჭირთეობანზე და როდესაგ მივიდინენ შემოსხენებულ საგანამდის — „თუ რისთვის დაეგა წნეება და სარწმუნეობა“, ასტყდა გაცხანებული ბაახი. ვველა იმას ამბობდა, რომ თუ სარწმუნეობა და წნეობა დაეგა, ამის მისგე იხსა, რომ მთავრობა ქართულ ენას ხდგვის სამეგრელოში, ქართულ ენასე ლაბარაჯი თითქმის დანაშაულობად გასდა. გრებამ ერთხმად დაადგინა, რომ სამეგრელოს გკლესიებ სადა სკოლებში აუცილებლად დარჩეს ქართული ენა, რომელიც არის დედა-გნა მეგრელებისა და ურომლისოდ არ შეუძლიათ მათ განათლება და განვითარება.

ასე დაადგინა გრებამ, მაგრამ დახვთ რუსის ჯამუშის თავსდობას: როდესაგ მერე დღეს წაუჯითხა გრებას სწდომების დაჰქაეტო გრება გაცდა, არა სჯეოდა თავის ყუნთა ხმენისა. თურმე ძალიდ მღვდლები მდივანმა სულ ქრთიან მესგვალა სამეგრელოს მღვდლების ნალაბარაგვი და დადგენილება და დაქმნი წაწერა: „წნეობა და სარწმუნეობა მიტომ დაეგა სამეგრელოში, რომ ხალხი ვველური, გუნათლებელი, უკეულდ გკიდება სარწმუნობას და სს. — გადაიორენ მღვდლები, არ იგოდნენ, რა გქმნათ; ვინადამ დაელოჯეს მდივანი. იმანაც დაუწყო მოვლდეს ყვორილი, და ემოქრობდო: „იგიო, მე ვინა ვარ... ვველას რომინი გავსავნითო“! ჯამუშმა მდივანმა დგებმა დაუგრა ეპისკოპოსს: მღვდლები „ბერტოენ“, განსაკუთრებით ესა და ეს ბირებოდ, და დაუსახელა სუთი მღვდელი. გრებამ შეადგინა ნამდივილი დაქმი სხდომისა, როგორც იყო და რაც ილაბარავეს. მერე გაგნავნეს აბამიქესთან სუთი დაბარბეული მღვდელი და კიდევ სუთი სხვა მღვდელიც გაყოღეს, რომელთაგ გადასცეს ეპისკოპოსს, რეც მდხდა. გაიდგერა ეპისკოპოსმა ვეღარ გაბედა-რა და დაეგთანხმა მათ: მართალია, ელოად მოქაეოლა მდივანი...

კახეთის სოციალისტ-კავოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მოწოდება განათლებულ ხალხთა მიმართ

როგორც იცის ჩვენმა მკითხველმა, რუსეთის მინისტრი უღრ-პლევე დახელი იყო სიკვდილით ს.-რევოლ. პარტიის მიერ. ამ პარტიის „მებრძოლმა რაზმმა“ ჩინებულად აღასრულა სარევოლუციო დადგენილება. ამ დადგენილების მიხედვის განსამარტავად ს.-რევ. ცენტრ. კომიტეტმა 16 ივლისს 1904 წ. პეტერბურგში გამოსცა შემდეგი მოწოდება:

ვიპჩესლავ ფენ-პლევე დაიხაჯა სიკვდილით:

1) იმიტომ რომ, იცის წლის წინად პეტრე-პავლეს და მლუხენბურგის ციხეებში ჩამწყვდილია ჩვენი მოძმეები, „ნა-როდნაია ვოლიას“ წევრნი, და ისეთი ტანჯვა მიაყენა მათ, რომ მისი საქციელი წინააღმდეგი იყო თვით მოხვედრების იმპერიის კანონებისაგ კი. ამგვარ ჯოჯოხეთურ ტანჯვათა გამო, დღემდის დღინი და ჭკუასე შემცირებნი დაწყევ-ღულებნი მრავლად იხდებოდნენ, სოლო ვინც სიკვდილს ზედურნა, ვაითა და ვაგლანით ბიათრევეს თავის სიფიცს-ლის უკანასკნელ დღეებს.

2) იმიტომ რომ მან, როგორც ყოველად ძლიერმა ტი-რანმა რუსეთისამ, განაახლა და გაამდივრა პოლიტიკური დევნულება ინტელიგენციისა, მუშებისა, გლეხებისა და ხა-ნოვადოდ იმათ წინააღმდეგ, ვინც ფიქრდეს და იტანჯებდა რუსეთში; ორის წლის განმავლობაში, როგორც ყოველად ძლიერმა ვიზონმა, მან ხანსრჩებულაზედ აიყვანა და გაცნ-ლად დაძარხა ჩვენის ბასტილის სხაფლავებზედ ბალმა-შევი, ლეგერტი, ვერმუნი, ფრუქანი და სხვა მრავალი მე-ბრძოლი თავისუფლებობათვის. პლევემ ხალხდათები მუშები დაზურეტინა უფაში და პრლეტარიატის სისხლით რუსე-თის ქალაქების ქუჩები მოძწყოდ. პლევემ შემოიღო საპრო-ბლეგებში ყოველგვარი წამება და დასახინება შეპყრობილ-თა: დარაჯინ ქალებს აუბატურებდნენ და შეპყრობილებს მკლავებს. მტკიცებდნენ მათზე „გაბოცვისნი“ გლეხები 1902 წ. აგრარულ არეულობის დროს, ნება მისცა მთვრალ ყასხებს გაეუბატურებინათ გლეხების ცოლები და ქალი-შვილები, ამასთანავე შემოიღო სოფლებში ურთიერთი თავ-დებობა, რომელიც მხოლოდ აღმოსავლეთის დეპარტებისა და ბარბარელების შემოღების დროს არსებობდა.

3) იმიტომ, რომ პლევე ცდილობდა ჩაეჭრა გაჩაღებული გეგნლი რევოლუციისა, რისთვისაც აღვივებდა სიძულვილს რუსეთის სხვა და სხვა ერთა შორის და უნდოდა შეეჯა-სებინა ისინი როგორც ერთმანერთისა, ისე მთელის „წი-და მართლმადიდებელ რუსეთს“-სათვის. შემოიღო უკიდუ-რესი ზომები ფინლანდიის გარუხებისათვის და დაარდო-ვინტირებია ამ მშვიდების მცვეარე ხალხისა. უწყალად ხდებოდა პოლენგლი, სემკნთ, და კებრავლი. ამ უკანას-კნელთ გიძინებდა და გომელში მან გაატარებინა ნამდვილი ბართოდმეს დამკები, როდესაც არყით დმოვრანნი და პოლიციისაგან წაქსნებულნი რუსის მთავრობის მღნები დაეგნენ ქალებს, მღსუგებს, ყრმებს და მიაყენეს ისეთი სატანჯველი, რომელიც წარმოსადგენადაც კი ძნელი წარ-მოსადგინა.

4) იმიტომ რომ პლევე ცდილობდა ინტერნაციონალურ პოლიციის ქსელში გაეხვია გვრდვის განათლებული ქვეყნები და მით ამათს შორის განეაზღვებინა ფეოდალურ დროის წყობილება და უკანასკნელნი დაეშინებინათ ცარიშის რეჟიმისათვის. უსირცხვილად ჰკადნიერდებოდა და ცდი-ლობდა განათლებულ ქვეყნებში, როგორც იტალიასა, სა-ფრანგეთსა და გერმანიასში საფანგები დაეგო რუს რევოლუ-ციონერთათვის, რომელნიც მოხვედვის არწივის კლანჭებს გამოუსხლტნენ.

5) იმიტომ, რომ პლევემ, განცალკევების პოლიტიკის მი-მდევრებმა, ისმარა ყოველი თაკისი გავლენა სელმფიფეც იაპონიასთან ომის გამძწყვის დროს და ამით ჩაავდო ხა-ცდდავი მხარე ისეთ მწანე ბედში, რომ კაცობრიობის ის-ტორიაშიც იძვიათა. მანვე გულგონლად მსხვერპლად შეს-წირა ბესობრასოვის, ალექსეევის და კიმა. გაუშადა მ-დახ ასიათასი სიცოცხლე ახალგაზდა ყმაწვილკაცისა და

ამასთანავე მხვერპლად შესწირა ნახევარზე მოიერ და შრ-დისგან ქანცგაწყვეტილ ხალხის ნათელი მილიონები. ამ დანაშაულობის გამო წინაშე ხალხისა, წინაშე სამშობ-ლოისა, წინაშე კაცობრიობისა და ცივილიზაციისა ვიპჩე-სლავ ფენ-ფლევეს მიუსაჯეს სიკვდილი და დასჯილ იქმნა სიც-რევ. „მებრძოლ რაზმის“ მიერ.

ქენიგსხეობის პროცესი

რუსთა რევოლუციონერებს გერმანიიდან რუსეთში გა-დაჭედნდათ თავიანთი არალეგალური ლიტერატურა. გერმა-ნიის ს.-დემოკრატია ამ საქმეში სულ უწყობდა. დარსე-ბული ჰქედნათ მთელი ორგანიზაცია ამ მიზნისათვის.

გაივო რუსეთის მთავრობამ და მცინდმა სელი შეეშალა რუს-რევოლუციონერებისათვის. ამ მიზნით შეუჩნდა გერმა-ნიის მთავრობას. არწმუნებდა, რომ რაც ლიტერატურა გა-დააქსბთ, სულ ანარქისტულია და ანარქისტები სდმ საერ-თოდ ყველა მთავრობათა მოხისსლე მტერნი არიან, ამიტომ მათს წინააღმდეგ უბრძოლავი ამხანაგები უნდა ვიყვნითვ. ამასთანავე ისიც მიიღეთ მხედველობაში, რომ ამ ანარქის-ტებს შეეგობრებას უწყევს გერმანიის ს.-დემოკრატია. თქვენ შეგიძლიათ გს შემთხვევა გამოიყენეთ მათს წინააღმდეგ ბრძოლაში. თუ გერმანიის ს.-დემოკრატია გამოიყვანთ როგორც ანარქისტთა მეგობრს, მას უეჭველად ჩამოაგლით იმ ნაწილს გერმანიის დემოკრატისას, რომელიც სანდის-სან, როგორც მაგ. უკანასკნელ არჩევნების დროს, ს.-დე-მოკრატიას გამოექვამაგება სდლმეო. დასაჯეთ ამ გამოქვ-მაგებისათვის გერმანელი ს.-დემოკრატები და ჩვენ, ჩვენის მხრივ, თანახმად სისხლის სამართლის დებულების მე-260 მუხლისა, სამაგიეროვ გადაიხდით; ჩვენც თქვენს მინაურ მტრებს და მათს მეგობრებს სასტიკად მოვეპყრობით.

იმის დასამტკიცებლად, რომ რუსთა რევოლუციონერები ანარქისტები არიან, რუსეთის მთავრობამ წარუდგინა გერ-მანიისას თარგმანი სლავეთის დროს-მესხანიშავ ადგილობისა გერმანიაში დაბეჭდილ რუსულ ხარვე. ლიტერატურიდან.

გერმანიის მთავრობასაც აქმალა საღერლეო. ასწია და გენიგსბერგში ათი გერმანელი ს.-დემოკრატე დაატუსალა და სამართალში მისცა. მათ პრალბენდნენ რუსეთის იმპე-რატორის შეურაცყოფას, სასელმწიფო დალატს და ფარულ საწოვადებების შედგენას.

პროცესის დღევ დადგა. ვეჭოლებმა უპირველეს ყოვლი-სა გამოაცხადეს, რომ ის ციტატები, რომლითაც რუსთა რევოლუციონერები ანარქისტებად იქმნენ გამოცხადებულ-ნი, ყალბიაო. არც ერთ სარევოლუციო ნაწარმეებში ამგვა-რი რამე არ სწერიაო. მოიხმეს მთარგმნელი, რუსეთის კენ-სული, და ჰკითხეს, საიდან სთარგმნეთ ესაო? კონსულმა კვრა უბასუსა რა. მერე ტყუილშიაც დაიჭირეს რუსეთის მთავრობა. მე-260 მუხლი, რომლის მიხედვით სამაგიეროვ ჰმონდებოდა რუსეთის მთავრობა გერმანიისას, ბერლინი-რუსეთის სავლრში არ უთარგმნიათ სავსებით. გამდურ-ვებით შემდეგი სიტყვები: „სამაგიეროვ გადაუსდინა მ-ლ-ლედ მაშინ, თუ ამის შესასებ ვერმე სელმეკრულება არსე-ბობს; ან-ფუ ეს განსაკუთრებით დაკანტნებული იყო“. ეს უკანასკნელი პირობა კი არ ყოფილა ასრულებული; მე-260 მუხლი მინიშნელობას მოკლებული გამოდგა.

ამ გამოამკარავებამ გააოცა და გაავვირვა მთელი გერმა-ნია. რუსეთის მთავრობისაგანაც არ მოვლოდნენ ამგვარ სი-ცრულს.

ამ პირველ გამარჯვების შემდეგ, მთელ რიც მღწეთა საშუალებით ვეჭოლები შეუდგნენ რუსეთის წეს-წყობილების დასურათსატებას. სამინელი სურათები წარმოვყათ თვალ-წინ მსხენელთ (1) და ამ პროცესის ანგარიშის მრავალ მკე-თსველთ.

(1) ერთს მღწმეს გაცეებული თავმჯდომარე გკითხება: „ნუ თუ თქვენ შეხებლბთ ყველაფერი ფიცს ქვემ გაიმეორდთ“? მღწამე თანახმაა ფიცის ქვემ გაიმეორეს ნათქვამი.

წარმოდგათ მათ ნათლად უზარმაზარი ქვეყანა უფლებ-
ბა-აყრილი და შებოჭილი, უვიც, გასრწნილ და გაუმაძღარ
ბიუტოკრატის სათაყვად გამხდარი.

წარმოდგათ ის სიბნელე და სიღატაკე, რომელშიაც იმ-
ყოფება მშრომელი ნაწილი ამ დამძინებულ ქვეყნისა.

წარმოდგათ რუსეთის ციხეებში დამწყვდეულნი გერმედ
წოდებულნი პოლიტიკური დამნაშავენი, მათი აუწყრელი
ტანჯვა-წყალება, და მიჰხვდნენ, თუ რა მიხუენის გამო ის-
პაბენ თავიანთისავე ხელით სიცოცხლეს ისე ხშირად ამ
ციხეებში დატუსაღებულნი.

წარმოდგათ ყოველივე ეს ნათლად და ხავხებით გაიგეს
რუს რევოლუციონერთა და ტერორისტთა ხელიერი მდგო-
მარება; რევოლუციონერებთან ერთად ამდრავდა გერმა-
ნელთა კული. ერთის მხრივ მათთან ერთად შეებრალათ ეს
მრავალტანჯული ქვეყანა და მეორე მხრივ მათთანვე ერთად
იჭმნეს უღრმესი სიძულვილი მტარვალთ მიმართ. „აღ-
იტიკური მკვლელება აუცილებელია ამგვარ ქვეყანაში“, -
აი დედა-აზრი გერმანულ და მასთან ერთად მთელის გ-
რძის პრესის მხველობისა.

თუმცა ეს ათნი ს.-დემოკრატნი დამნაშავედ იქმნენ ცნო-
ბილი და მიესაჯათ წინრედი სახველი, მაგრამ გერმანიისა
და მთელის ევროპის მიწაზე გერმანიის ს.-დემოკრატთა და
რუსეთის რევოლუციონერები სწევბრივად გამარჯვებულნი
დარჩნენ.

ჩვენ, რევოლუციონერები, დიდად მადლიერნი უნდა ვი-
ყოთ როგორც რუსეთის, ისე ევროპის მთავრობისა. ამ
მოდგემა რუსეთის მთავრობას დაუგარბა ნდობა ევროპა-
ში, ისეთს წრეებშიაც ვი, სადაც აქამდე ურწმუნოდ თ-
მასავით გაიძახდნენ: „აზვიადებენ რევოლუციონერები,
თორემ რუსეთის მთავრობა ისეთივე კულტურული მთავ-
რობაა, როგორც სხვებია“. ახლა ნათლად დაინახეს, თუ
რამა მდგომარეობს ეს კულტურისნობა და ამასთანავე და-
რწმუნდნენ რევოლუციონერთა სიმართლეში.

ქართველ მოსწავლე ახალგაზღობას

მშობლ და ამხანაგებო!

ახლა იწყება თქვენი ცხოვრება, ახლა ახელთ თვალებს,
და ეგადეთ ყველაფერი გარგად დაინახეთ. მიმოიხედეთ
გარემომდ, როგორ განადგურებულია ჩვენი ქვეყანა, როგორ
დაჩაგრულია ჩვენი ეროვნება, როგორ დამძინებულია ადა-
მიანი, როგორ ითხუვა ამდენი უმანკლ ხისხლი, ითელება
ევხით სამართალი და გაბატონებულია ყველაგან ძალმომ-
რება! შეხედეთ ციხეებს და საპყრობილებებს, რომელიც
აავსო რუსის მთავრობამ ჩვენის მამებით და ძმებთ! შე-
ხედეთ, როგორ სტანჯავენ ჩვენს გლეხებს და მუშებს! კარ-
გად ჩაიხედეთ მათს გულში და იგრძენით მათი ატრანელი
მდგომარეობა! შეხედეთ ჩვენს მიწა-წყალს, ტომელსაც უსა-
მართლდ და ძალმომრეობით გვტაცებენ! ჩვენს მწერლ-
ბას, რომელსაც მოუკლეს ყოველივე ცოცხალი და ჭეშმარი-
ტი აზრი! ჩვენს ენას, რომელიც გამოდევნილია სკოლიდან;
სასამართლოდან და სასლოდანაც ვი! დაინახეთ, რომ აღარ
არის ჩვენთვის არავითარი სამართალი, არავითარი კანონი,
არავითარი უფლება. მღნები ვართ, ხრული მღნები, რე-
მგლთაც არ შეუძლიათ სმა ამოიღონ, იტირენ მაინც, ცრემ-
ლებით მაინც გამოხატონ თავიანთი ტანჯვა, მწყურება,
კაპა!..

ცხოვრებას იწყებთ, სოფლ დაიწყეთ იგი შეგნებულად.
ცხოვრებას იწყებთ და თქვენს გარემომდ მღნობაა, უსინათლდ
წყვიდადი ღამეა, მაგრამ როდესაც დაასრულებთ ცხოვრებას,
დეე ნულარ იქნება მღნობა, კვლავ მღნობის კვანძით ნუ
გამოყოთ სოფლებათ სამშობლდ მსარე და ბნელი ღამე ნუ და-
გისუტავხთ თვალებს. დეე, განთიადს — სამართალს, თავი-
სუფლებას ხედავდეთ ირგვლივ!

დაუკვირდით დღევანდელს ჩვენს მდგომარეობას, შეი-
ნჯალოდ შეიძინეთ სავსებით სასიხით გარკვეითი ეს მღნობა

თქვენს ხელსა და სხეულში: რანი ვართ, როგორ გვეხუთეს
ხული, როგორ ვცემით და ვიტანჯებით! — ამ აზრით გა-
ნიმსჭვალენით და თავგანწირულად, მთელის არსებით ემსა-
ხურეთ ჩვენს ხალხს და მშობელს ვრს. ცხოვრება თქვენი
უნდა იყოს ხალხის ცხოვრება, რომლის გარემე უნდა მო-
გვსბოლთ ყოველივე ხუთქვა და მოძრაობა. ცხოვრება —
მხოლოდ მრღმით ცხოვრება, სხვა არსებობას არავითარ
აზრი არა აქვს!..

დამძინებულებს, დაჩაგრულებს, უსამართლოდ წამებულებს
ერთი რამ უნდებოდა წარსულმა საუკუნემ; ამ ანდემის გან-
ხორციელება უნდა შეიქმნეს თქვენის არსებობის საგანი.
განთავისუფლება ერისა. განთავისუფლება მშრომელ ხალ-
ხისა — თავისუფლება და სამართლიანობა ეროვნული, თ-
ვისუფლება და სამართლიანობა ეკონომიურ-სოციალური!
თუ გვინდა ცხოვრება, უნდა მოვიპოვოთ ერთიგა და მეორეც!
თუ ვინდათ ემსახურეთ სამშობლს, უნდა იბრძოდით
ერთისა და მეორისათვისაც! რას თხულებს, რა არის სა-
მართლიანობა ეკონომიურ-სოციალური? იგი თხულებს
რემ ერთი ადამიანი არ მარცხავდეს მეორეს, ერთი არ
ცხოვრობდეს მეორეს მრღმის ნაყოფით, ერთი მუდამ მრღ-
მაში არ უნდა ატარებდეს დროს და ნახევრად-მშოიერი არ
უნდა იყოს და ამავე დროს მეორე უმრძელად, უდარდ-
ლად სხვისის ოფლისა და სისხლის შემწეობით განწყვარ-
ლივ ღზინსა და ქეიფში არ უნდა იყოს! ადამიანები თანა-
სწერნი არიან, მამსახადამე ყველანი ერთნაირად უნდა მრღ-
მობდნენ, ერთნაირად იცვენებდნენ, ერთნაირად იღზენდნენ

დღეს მუშა და გლეხი 14 — 16 საათის განმავლობაში აუ-
ტანელ მრღმას ეწევა, უხომოდ იტანჯება, უდროვოდ ჰკარ-
გავს ძალას და სისხლს, კვდება და გემრთელ ღუქმას მაინც
ვერ ჰეირნებია, ერთი საათიც არის მაინც ვერ მღუხუცხია.
რეილად თავისი დჯანში! მაშინ როდესაც მისი მრღმობა
სხვებმა განცხრომას მისცემიან, სახასლეებში ცხოვრებენ
ერთნი მრღმობენ, მეორენი — არა! მშრომელნი იტანჯე-
ბიან და არა-მშრომელნი მოიღზენენ და განისვენებენ! —
ეს არის უთანასწორობა, უსამართლობა ეკონომიურ-სოცია-
ლური! ეს არის მღნობა, ადამიანის დამასახინრებელი ს-
მინელი მღნობა, რომელიც უნდა მოიხობს, აღმოიფხვრ-
ძიონანად. ისე შეუძლებელია ადამიანური ცხოვრება კაც-
ბრიობის დიდის უმრავლესობისა.

ოფლისა და სისხლს ანთხებს გლეხი და მუშა და მათ
ნამრძობის მხოლოდ ერთი მკათედია მათი, დანარჩენ ცხო-
მკათედს ვი შეექცვიან ბურჟუასია, თ.-ახნაურობა და რე-
ხის მთავრობის მოხელეები! უნდა დამოხლს ასეთი უს-
მართლობა და მის ნაცვლად უნდა დამყარდეს თავისუფ-
ლება ეკონომიურ-სოციალური — თანასწორობა მრღმობის
თანასწორობა ქონებისა, რომელსაც ჰქმნის მხოლოდ ერთი
მრღმა! ეს არის უპიროველები, უმთავრესი საგანი, რემ ყო-
ველ ადამიანს დავებრუნეთ თავისი თავი, თავისი ადამი-
ნობა, რომ ყველა ადამიანებში შეიქმნეს თანასწორობი!..

მაგრამ არის მეორე მღნობა, მეორე უსამართლობა —
უსამართლობა ეროვნული. საჭიროა თანასწორობა ადამი-
თა, საჭიროა თანასწორობა ერთა! ერთი ადამიანი არ უნ-
და იყოს მეორე ადამიანის ბატონი, ერთი ერთი არ უნდა
იყოს მეორე ერის მშრძანებელი და მჩაკვრელი: ყველა ერთ-
სათვის ერთნაირად უნდა არსებობდეს თავისუფლება.

განსაკუთრებულ მღნობას, განსაკუთრებულ იტრღმობ-
ვითარებას შეუქმნია ქართველი ერთი. არსებობს ქართველი
ერთი, როგორც არსებობს საფრანგეთის, ინგლისის, ნორვე-
გიის, დანიის და სხ. ერები. როგორც ვრს, ჩვენი გვაქვს ჩვენი
ენა, ჩვენი სწე-ჩვეულებანი, მწერლობა, ხელოვნება, ისტო-
რია, ჩვენი სახათი. ჩვენი ეროვნული პიროვნება, როგორც
ყოველს ადამიანს აქვს თავისი პიროვნება! ჩვენ შევადგინეთ
ერთს განსხვავებულს ეროვნულ სახლგადობას, და ყოველ

ერთი, ერთგული საზოგადოება უნდა იყოს დამოუკიდებელი, თავისუფალი, თვითონ უნდა განაგებდეს თავის საქმედებს, თვითონ უნდა იყოს თავს ბედის გამძლედი, თავისი პარტიის, არაფრის არ შეუძლია მდარევი ერთი ცხოვრება, რა გორც თვითონ ერთს. მსოფლივ თვითონ ერთს შეუძლია გაითვალისწინოს თავისი დღევანდელი, იგრძნოს საკუთარი თავისი გაჭირვება თუ ძალისხევა, შეიგრძნოს თავისი ყოფილი, იგრძნოს უკეთეს ცხოვრებისათვის, გამონახოს განვითარების საუკეთესო გზა.

იყო დრო, როდესაც ქართველი ერთი თავისუფალი იყო, თვითონ განაგებდა თავის საქმედებს, იყო საკუთარი თავის მმართველი, იყო დამოუკიდებელი სხვა ერისაგან, მაგრამ მოვიდა რუსეთი. მოტყუებით და გაიმკვრაობით შემოვიპარა, ძირს დასვა ქართველ ერის თავისუფლება და ჩაიფიქრა სხვა საქმედებები თავისი თავის და პოლიტიკურად, აღუვრძალა ქართველებს საკუთარ საქმედებისათვის ზრუნვა, მღვდელ ქართული ენა, ქართული სკოლა, სასამართლო, მწერლობა; შეგვიძლია ყოველის მხრივ დამთელი საუკუნე იმას გვიღობს მსოფლივ, რომ ერთიან გაგვიანდებულ ქართველი ერთი, გავსდის და ჩვენის სისხლითა და ოფლით მოღწეულ ნიადაგზე უნდა თვითონ დაბინავდეს, ჩვენს უბედურებაზე უნდა თავისი ბედნიერება ააგოს. სულს ვისუთავს, ვკრანჯავს, ვცაჩემებს, არავითარს სამუალებას არ ერთდება, რათა დაგვივს, ფეხით გავთელოს, უკანასკნელი წვეთი სისხლი ამოვწვავს!..

ამას ვითმენდით ახის წლის განმავლობაში და ახლა დრო არის აღარ მოვითმინდოთ და პასუხი გავსცეთ სასიხლარ მტარვალებს: უნდა დავიბრუნოთ თავისუფლება, რადგან უნდა დაგვიჩვენოს იგი! ჩვენ არ შეგვიძლია უიმისოდ ცხოვრება, ხალხს არ შეუძლია განვითარება, თუ იგი მოკლებულია თავისუფლებას!

თავისუფლება ქართველ ხალხისათვის! მაგრამ, ეს იმას კი არ ნიშნავს, რომ ქართველი ხალხი ცალკე უნდა გადგეს, განმორღვეს სხვა ხალხებს. პირიქით, თავისუფლება ხალხისათვის უნდა სხვა თავისუფალ ერებთან შეერთებას, მშვენიერ თანაცხოვრებას მათთან. ამიტომ განთავისუფლებული ქართველი ხალხი უნდა შეუერთდეს სხვა ხალხებს, შეადგინოს მათთან ფედერაცია და ერთად იბრძოდეს, იმედგაწყობს საერთო საკაცობრივ კეთილდღეობისათვის! მშვენიერად არაა აღამაინები, მშვენიერად არაა ერთები! თანაცხოვრება აღამაინათა, თანაცხოვრება ერთა!

აი, ეს დრო საგანი უნდა დაისაჯოს წინ მოსწავლე ახალგაზრდობა: სოციალიზმი და ყრფივი თავისუფლება; მრამა და მშვენიერი ხალხი, ერთი და ერთგულება! აი თქვენს სათაყვანებელი საგანი, ამისთვის უნდა ცხოვრებდეთ, ამისთვის უნდა გასწიოდეთ თავი, ამას უნდა უძღვრათ თქვენი უკანასკნელი საღამო! დალბა დღევანდელი ცხოვრება, გავსდის დღევანდელი ცხოვრება, გავსდის დღევანდელი წეს-წყობილება, ირველივ კვანძა განუწყვეტელი. ეს არ უნდა აიტანოს თქვენმა წმინდა გულმა, მშვენიერ და ამხანაგებო! მშვენიერ სისხლით და ამხანაგობა — სულით, ამ მაღალ საქმისთვის მოვიწოდებთ თქვენ თქვენი უფროსი მშვენიერ. თქვენგან მოვლეთ გამაგრებას, თქვენში ვხედავთ ხალხს ძლიერს რაზმს. განიმტკიცავენით იმ აზრით, რომლის განხორციელებას უნდა ემსახურეთ მომავალში. შეადგინეთ წრეები და გასწიეთ აგიტაცია და პრეპარანდა ერთმანეთს მორის, რომ მოვლენოს მთელს ქართველ ახალგაზრდობას მაღალი აზრი თავისუფლებისა და თანაცხოვრებისა. მაშინ, როდესაც გამღვავალთ ცხოვრებაში, გამღვავალთ საბრძოლველად, უძლეველი დიდებულები ძალა იქნებით!

გამ მხნედ შეუდექით საქმეს! მღრები დავიბადენით, დეე მოვკვდეთ მაინც თავისუფლები!

ზოგიერთი ღირს-შესანიშნავი ფაქტები რუს-იაპონიის ომისა

თქვენს ვალებებს სახლგარეშა არა აქვს, როცა რუს-პარტიოტა გასეთებს კითხვებით! ჩვერ იყო და ქვეყანას ყურნის გამოუჭედეს ყვირილით — ნახავთ, რა დღე დააყენოს კურდობატიანმა იაპონელებს ლიალ-იანგში, სულ კუდიო ქვას ასრდლინებს! კურდობატიინგ ამაყად გაიძანდდა, — მე მზათ ვარ შეგებრძოლო მტერს, მსოფლივ მტერთ არსადა სხანს ჯერალ. გაუდიმა ბედმა კურდობატიინს — გამორდა მტერინგ. და მერე რა? ორ-სამ დღეში იაპონელებს სეღში ჩაუკარდათ ისეთი პლზინგია, რომლის გამაგრებას რუსებმა მილიონები მდარდემუს და რემელსედაც კვოდენ იმედებს ამყარებდენ! კურდობატიინი კი თავის ჯარით ძლივს და გადურჩა სრულიად ამოუკეტას. მსოფლივ 25,000 ჯარისკაცი კი შეგწირა მსხვერპლად მტერს და აუარებელი ტყვიან-წამალი და ყუმბარები დაუტოვა საჩუქრად! პარტიოტული გასეთები კი მოგვითხრდენ — ყოველივე სწორედ ისე მდინდა, როდესაც ჩვენს მხედართმთავარს ჰქონდა წინდაწინგ გამიანგარიშებულები! ვერა ხედავთ, რა გენიობობა გამოიჩინა: სრულიად კი არ ამოაყლერინა მტერს ჯარი, არამედ მამადურად მოკურცნლა მუკდენისაკენ და, იმედია, უფრო მღრსაც წავაღ.

ჯამბაზობა რუს-პარტიოტათავის დაგვიღონია და ჩვენ კი ვიკითხვთ, რა მიხენი იყო, რომ რუსებმა ერთსეღაც ვერ გამიარჯვეს ამ ომის დაწყებიდან? ლიალ-იანში მაინც სდომ საკმარისად ჰყავდათ ჯარი და კარგადც იყვნენ შეიარაღებულნი; მამ რატომ ვერ გაუმარდნენ მათ მიერ სახანოლოდ აგდებულ მკაკებს (მაიმუნებს), გ. ი. იაპონელებს? ამის პასუხს გვაძლევს ორგანი „ღვებობეყენი“.

აფიგერთა სულგორი დაგვმა უნდა ჩაითვალდეს ამ ომის ნიშანდობლივ თავისებად. მათს მრავალ ღირსებებს ერთი ღირსებაც უნდა მივუმატოთ — მათი ხიმსდალე. ჯარისკაცებმა სრულიად ამაყარეს პარტიო აფიგერებს და სამინლად დასცინიან, რადგან ესენი ბრძოლის დღეს ქვეს უკან ეფარებოან. ამასთანავე ბრავიც მოხდით. სმითია შემთხვევა, რომ საღდათები ჰკლავენ ვიდრე აფიგერებს, როცა ეს უკანასკნელნი წინ წაწევას და სრლას უბრძანებენ და თვითონ კი კლდეებს ეფარებოან სდლმე. საკმარისია ერთიბეწო გაგკაწროს აფიგერს, რომ მაშინვე გამკვიდეს მებრძოლ რაზმიდან და შინ მოხარჩენად დაბრუნება ითსლვს.

აფიგერებს არც ღენერლები ჩამოუკარდებოან სიმამაცეში! ღენერალი მტაკლებრგი როგორც ყამს ისე გაუბრბის ბრძოლას. ვაფანგლუს ბრძოლის დღეს ბ-ნი ღენერალი შვიდ ვერსით მიმღრებული ბრძანებოდა მებრძოლ რაზმსე და თავის ასალგარდა ცდლითურთ არსენიად იჯდა ვავანში, რომელსაც ორი როტა იცავდა. ამ ვავინიდან განაგებდა ბრძოლის საქმეს! და როცა ამკვარ მხედართმთავრის წყალობით ჯარი ძლეულ იქმნა, ღენერალმა უპატრენდო თავი მიანება და თვითონ მატარებლით საჩქაროდ მიკურცნლა სამშვიდობლსკუნ ოსუ, რომ არცერთი დაჭრილი ჯარისკაცი არ ჩაიხვა მატარებელში. მეორე ღენერალმა ტრუსლვმა თავი ისახელა ტურენჩენში. დაინახა თუ არა მამაცე ღენერალმა, დაღნელები იეროშით მდდიანდ, მიუკვდო თავისი დივისია (ენერალ გამტალინსკის და თვითონ კი გაეშურა მყუდრდ კუთხისაკენ. ამჯარად 18 ვერსი გაიბინა, მიადგა წითელ ჯვრის ერთ ბინათაგანს, მაშინათვე მოითლვა საღათი და წითელი შესახვევი ღენტი. ამასთანავე იქ მყოფთ ყველან ვულები დაუსეთკა: — თავს უშველეთ, იაპონელები მოდიან, — ყვიროდა ღენერალი. დღმსალივით აირთა ყველგერი და სუყველა გაქცევის გზას გაუდგა. სდლდ მამაცე საპიოტთა რაზმმა უკანდასეული რუსის ჯარი იაპონელებად მიიჩნია და დაუშინა თღეები?!

ნამესტნიკი ალექსეევიც უნდა ჩაითვალოს მღრეულ აღმოსავლეთის არა ნაკლებ გმირად. ეს ვაჟბატონი ყველაფერს ანაცვალავს თავისს კეთილდღეობას. ვინ იცის, რას არ სჩადის ეს თავაქიფა ადმინისტრატორი! მუცელში მატარებლებს წახვლის წინ სტეკნას უშლის — ნუ დაარდევოტ ჩემს მყუდროებასად და ამით ავიწროებ მკსაჯრებს. სან პორტ-არტურში მყოფი, იმის შიშით, რომ იაპონელებმა სხვებთან ერთად არ ჩამაწყვიდონ ქალაქში, ერთის კვირით სწევრებს მატარებელთა მისვლა-მოსვლას მხოლოდ იმიტომ, რომ გზა მუდამ მზად იყოს და შეგძლოს დროზე გაიქცეს, და ამრიგად სულს უშლის ქალაქის გამაგრების საქმეს. სან ჩქარის მატარებლით „მარჯლის“ (ბებერას) დაეარტერს აბარებს და ამის გამო აწყვეტინებს სამსუდრო და საქონლის გადამწიდავ მატარებელთა მისვლა-მოსვლას. ერთის ხიტყვით, ქეიფებს „ნამესტნიკი“.

ასეთი არიან იხინი, ვინც ჯარს ხათავში უდგანან! ასე ვნახეთ, თუ რა წეს-რიგა გამეფებულა იმ დაწყებულეებში, რომელთა მოვალეობაა იმს სელი შეუწყონ და ჯარს ბრძოლა გაუადვილონ. „ჯარის ერთ ადგილზე თავის-მყოფრას, — მოვითხოვს „ღვებოცდენიებს“ კორესპონდენტი, — საშინლად აფერხებს უფროსთა უთავბოლოება. მაგ. საჭიროა სამთვ არტილერია, გადააქვთ ვი საველე ნარბაზნები. აქაურ ვსების სახიათისა დავკარად საჭიროა ნარვის გადასატანად ჩალვადრები, ჩვენ ვი ვსმარბთ ურ-სებს და ამით მოღმას ვიორეკვებთ. იაონელებს ვი ჩალვა-დრებზე ვავთ და ურმებივ აქვთ“.

ბევრჯერ სარბაზნები უსარგებლოდ დარჩენილან, რად-განაც თავის დროზე ვერ გადაუტანიათ.

არც დაჭრილთა მოვლის საქმეა სახიკადულად მოწყობილი. ავლიათ საქითურვიდ და ჭრილობათა შესასვევი მალეობი და ამის გამო ბევრნი მოუვლელით იხიციებიან. თუ საავადმყოფოში გადურჩა სიკვდილს, სახლში მისვლამდე მანც ბევრი ტანჯვა-წვალება მოვლის. ავადმყოფი ცელტათი მოხუღურდება თუ არა, დაავადებენ ვავრში ცარიელ უცივარსე და გაუყენებენ გზას. მიულის თვეობით მოგზაურობენ ამრიგად ავადმყოფნი და ამ დროს არავინაა მიმე-ული. მხოლოდ 21 კაპეიცს მიუღებენ დღიურად და ამით თვითონვე უნდა მოუარონ თავიანთ თავს. რა ქნას ნახევრად დასახიჩრებულმა ადამიანმა; ტვივილებს გაუძღვს, თუ საჭმლის მოვინისთვის იხრუნეს! მით უმეტეს, რომ გზაში სამინელი სიძვირეა: ვინვანქა პუში 10 კაპ. ღირს. ამრიგად, ნახევრად მშიერი ავადმყოფი ძლივსდა მიათრევს სა-მობლოსაკენ თავისს მრავალტანჯულ სულს.

ჯარი იმის დაწყებიდანვე არ იყო მომხრე ამ იმისა; და თუ მანც მიდიოდა იმში, მხოლოდ იმიტომ, რომ, როცა ვერც ვარას, ძალით მიერთებოდნენ. მაგრამ დღეს, როცა თავის თვალთვე სედავს ყველა აქაღნიშნულ უკუღმარ-თობას, ჯარი სმამალა დრტვინავს და თუ მანც იბრძვის, იბრძვის მხოლოდ იმიტომ, რომ იმის მანქანა მოღმართულია და მას არ ძალუძს მისი გაჩერება; იბრძვის ვიდევ იმიტომ, რომ სული ტკბილია და არ სურს წუთისოდველს უბრძოლ-ველად გამოესალმოს.

ჩვენ აქ მოკლეოდ რუხის ჯარის სხვა და სხვა ელემენტ-თა საზოგადო-სურათი დავხატეთ. მკითხველი, რასაკვირ-ველია, ადვილად მისვდება ასლა, რომ გასაღარი არ არის, თუ ამრიგად მოუშინადებელი და მოუწყობელი ჯარი ძლეუ-ლი რჩება ბრძოლის ველზე. საკვირველი ის იქმნებოდა, რომ გაემარჯვნა!

რუს-ოსმალის მშვიდი მართობა

განჭტრა სიძულვილი რუსეთისა და ოსმალეთის მთავ-რებთან შიშის. მამადიან ოსმალეთს დაავიწყდა 1876 წ.

და ერთგული მკვდარი შეიქმნა ათლმადიდებელ რუსე-თისა. რუსის ხალდათებსა და ბა-ბუნუყებს მღრის მძლე განწყობილება სუფევს, — დრიკუ უწყალოდ ყლერენ სი-სებს. ოსმალეთი ცდილობს მოეხაროს თავისს მკვდარ რუსეთს ამ უბედურ იმის დრო, სამაგიეროდ რუსეთს ოსმალეთს სულს უწყობს სემსეხა და მკვედრელებს ყლერაში. თუმცა ოსმალეთის საფლი მამა-პაპათვე დარს-ნილი სიძულვილი არსებებს რუსისადმი, მაგრამ დღე-გულით უნდა ჩაიმარსოს ეს ვრძედა, რადგან სონტან-მკვდართა რუსეთის ხელმწიფია. ინც მელასავს ამ მკე-ბრძობას, საყრდობილე ან სიკვდილ მოვლის. ამას წინა-სტამბლის მეჩეთში შილაჲ შაჯი-შაი-ნარუ-ეფენდიმ ო-ცვის დროს იაპონელებს გამარჯვება უსურვა, რისთვის-სუნდებ გაერთილი დაამწყვიდეს ტრიპოლი, სადაც რუ-ღები ექვს თვეზე მეტს ვერა სცოცხლებენ. აი თვით სე-ღის დადევნილება: „დასჯილ იქნა, რადგან უსურვა ეს-დურება რუსეთს, რომელიც მოკავშირე და მეგობართა ყ-ვლად ქველის, უბრწყინვალესი ქნთაქრის აბრეულ-სა-დისა“. ოსმალეთის კონსული შახან-ეფენდი ჩამწყდულ-ცისში, რადგან თავის მოსხენებში აღნიშნა, ოსმალეთის-თვის რუსეთის დამარცხება სასარგებლო იქმნებოდა. სტამბ-ლის ქურნალ-გაზეთებს სასტიკად აქვსთ ავრძალული რი-ლიების დაბეჭდვა რუსეთის წინააღმდეგ და ოფიციალურ-დრგანო „ივდამ“ გავხილია ტყუილებით იმის შესახებ რუსეთში მყოფ ოსმალეთის კონსულებმა ინსტრუქცია მი-ღებს, რომელშიაც ნაბრძანებია: ჩაავლენთ ადგილობრივ-ელებს რუსეთის ხელმწიფის მტრის დამხრებისათვის ილ-ცეთთქედ. ოსმალეთში რუსეთის ორი გემი, იარაღით დატ-თული, გაატარა დარდანელში სავაჭრო ბაირადით. გას-მემდეგ ეს გემები შეიარაღდნენ და დაუწყეს ჭერა სხვა-სხვა გემებს, ვითომცდა იმის კონტრბანდის მიმე-მხოლოდ ინგლისმა ძალე მოულოდ მათს ფართამს ბლო-

ოსმალეთის ამგვარ სიკეთისათვის რუსები მიემე-ობ ოსმალეთს სემსეხის ამცხვავაში. ორ ივლისს 1901 კაცი სემსეხის რევოლუციონერებისა, „ფედდაები“ (ს-მანწირულები) გადავიდნენ რუსეთის საზღვარზე ოლი-მანხილად. მათს მტრის იყვნენ ერთი სათადარიგო-ცემო, ერთი მღვდელი, ორი სტუდენტი და ერთი გიმ-გადახვლისთანავე სემსეხში გამალეს „სემსეხთა სარ-ლუციო ფედერაციის“ ბაირადი. სოფელ სარდანის მ-ლდობლით მათ ოსმალეთის რაში შეეტაკათ, მაგრამ ვ-დაავლდ-რა. ნამუადღევს ოსმალეთს მიემეცვლა თავისის-მით რუსის აფიცერი ბიკავი. რუსები მიუსტენენ სემსე-ხში სემსეხმა შეუთვალეს რუსის აფიცერს მოციქულების-რით, რომ მხოლოდ ოსმალეთს ვებრძვით და არა რუსე-სად. მოციქულები რუსებმა დასვრიტეს. მამინ მღვდელ-ს ვიდა კვრით სელში; მღვდელიც მოკლულ იქმნა გზა-ს სემსეხის წინამძღოლმა თერთ ბაირადი ასწია და რუსე-დაჭნებდა. წინამძღოლი და ბევრნი სხვანიც დასვრეტი-იქმნენ. მხოლოდ დანარჩენი 14 კაცი რუსებმა ტყვედ წაიყ-ნეს. ერთი სემსეხი ოსმალეთს გადასცეს, და ამათაც რუ-ხის თვალწინ გამოხტურეს ყელი. დასოცილ სემსეხის კ-ბი რუსებმა გაცარცვეს და შემდეგ რუსეთის მხარეზე გა-ათრეს.

ბიკავი მუშაში ჩაუდგა თავისს ხალდათებსა და დას-ცილ სემსეხთა გარტიკვლებულ, გულადმა დაყრილ გვამებს-ს სურათი გადაიღებინა, რეკორც საჩარელი აბოთეოლი-ბარბაროზობისა. ეს სურათი მერე ვერობის ქურნალ-გა-თებში დაიბეჭდა.

ამ ყლერის შემდეგ რუსისა და ოსმალეთს ხალდათებს-სომსხთა მკვდრებს შემოუსხდნენ და კონტრბანდის, კ-რნავს შეეჭნენ.

ფერი ფერსა, მადლი დემრთხად! — ამა სწორედ რუ-სეთსა და ოსმალეთზე ითქმის.

იბეჭდება და ძალე გამოვა ქართველ რევოლუციო-ნერთა ბიბრეულ კლბეურენციის ოქმები.

აპს. „საქართველოს“ სტამბა. 51, rue Saint-Sauveur, Par-